

Studiehæfte

Det Kongelige Teater

Enetime & Sylfiden

Målgruppe: Fra 7. klasse

Sæson 2011-2012

Indhold

Introduktion	2
Tradition: Sylfiden	3
Bournonville	
3	
Handling: Sylfiden	4
Drøm og virkelighed	4
Sylfiden	5
Bournonvilles Sylfider	5
Elevspørgsmål: Sylfiden	6
Fornylse: Enetime	7
Flemming Flindt	7
Musik	7
Handling: Enetime	8
Absurd teater	8
Lærer/elevforhold	9
Elevspørgsmål: Enetime	10
Enetime og Sylfiden	10
Realisme og eskapisme – virkelighedsskildring og virkelighedsflugt	10

Medvirkende:

Jaime Crandall, <i>Sylfiden</i>	Koreografi/ <i>Sylfiden</i> :
Marcin Kupiński, <i>James</i>	August Bournonville
Susanne Grinder, <i>Sylfiden</i>	Iscenesættelse/ <i>Sylfiden</i> :
	Nikolaj Hübbe
Jette Buchwald, <i>Heksen</i>	Scenografi/ <i>Sylfiden</i> :
<i>Madge</i>	Mikael Melbye
Eva Kloborg, <i>Heksen</i>	Musik/ <i>Sylfiden</i> :
<i>Madge</i>	H.S. Løvenskiold
Thomas Lund, <i>Læreren</i>	Lysdesign/ <i>Sylfiden</i> :
(<i>Enetime</i>)	Jørn Melin
Ida Praetorius, <i>Eleven</i>	Koreografi/ <i>Enetime</i> :
(<i>Enetime</i>)	Flemming Flindt
Gudrun Bojesen, <i>Pianisten</i> (<i>Enetime</i>)	Scenografi/ <i>Enetime</i> :
	Bernard Daydé
Mads Blangstrup, <i>Læreren</i> (<i>Enetime</i>)	Musik/ <i>Enetime</i> :
	Georges Delerue
Alexandra Lo Sardo, <i>Eleven</i> (<i>Enetime</i>)	Orkester: Det Kongelige
Mette Bødtcher, <i>Pianisten</i> (<i>Enetime</i>)	Kapel
	Dirigent: Robert Reimer

Introduktion

Enetime og *Sylfiden* – to vidt forskellige balletter i både genre, tid og udtryk, men samtidig to balletter, der har flere fællesnævner: Begge balletter bevæger sig i et grænseland mellem drøm og virkelighed, og begge balletter rummer den samme eksistentielle problemstilling – det at træde uden for samfundets rammer, og det at være i sine følelsers og drifters vold.

Kombinationen af *Enetime* og *Sylfiden* kan ses som et udtryk for tradition og fornyelse inden for dansk ballettradition og viser, hvordan klassisk ballet og moderne dans kan kombineres og endvidere supplere hinanden. Dette undervisningsmateriale belyser en række temaer, der kan bruges tværfagligt i undervisningen, og kan anvendes enten som forberedelse til forestillingen eller som en efterbehandling af det oplevede.

Begge balletter er en del af Kulturkanonen inden for scenekunst.

God fornøjelse med de to balletter – her i hæftet såvel som i teatret!

Skolebilletter

Skolebilletter til 40 kr. kan bestilles til alle de spilledage, der er markeret som skoleforestillinger.

Se www.kglteater.dk for datoer.

Der skal bestilles min. 10 billetter for at opnå skolerabat.

Skolebilletter kan bestilles via formularen på www.kglteater.dk/skoler

Skolerabatten omfatter: Børnehaver, fritidshjem, SFO'er, fritidsklubber, folkeskoler, ungdomsskoler, privat- og friskoler, gymnasier, HF-studier, handelsskoler og øvrige anerkendte ungdomsuddannelser.

Tradition: *Sylfiden*

August Bournonville var netop hjemvendt fra Paris, da han i 1836 skabte balletten *Sylfiden*. Balletten er oprindeligt skrevet af Filippo Taglioni til hans datter Marie og er gennembrudsværket for den romantiske ballet i Paris. Bournonville blev så betaget af den franske ballet med Marie Taglioni i partiet som *Sylfiden*, at han besluttede sig for at sætte balletten op på Det Kongelige Teater – men i sin egen koreografi.

Da musikken til den franske ballet var for dyr at erhverve sig, var Bournonville nødt til at bestille en ny musik til *Sylfiden*. Han bestilte derfor et helt nyt partitur af den dengang kun 20-årige Herman Løvenskjold, og Løvenskjolds musik viste sig at supplere den dramatiske handling og Bournonvilles koreografi med de fjerlette sylfider og den yndefulde tåspidsdans særdeles godt. Den dannede perfekt ramme om balletens miljø og tragik med skovensomhed, længsel, lokalkolorit og dæmoni – en naturskildring, som var typisk for den danske guldalders kunst og litteratur.

Sylfiden har lige siden førsteopførelsen været spillet utallige gange på Det Kongelige Teater, og den er en af Bournonvilles mest populære balletter – en klassiker i Bournonville-repertoiret på grund af dens smukke dans og musik samt en fængende og tidløs handling.

Bournonville

August Bournonville (1805-1879) er grundlægger af den danske ballettradition. Han var balletmester på Det Kongelige Teater fra 1830-77 og nåede i sit liv at lave koreografi til mere end 50 balletter. Bournonvilles balletter adskilte sig på mange måder fra de balletforestillinger, det københavnske publikum var vant til at se – balletdanserne bevægede sig anderledes ubesværet og yndefuldt med rundede arme, levende ansigt, hurtige fødder og tåspidsdansen som kendetegn.

Et gennemgående tema i Bournonvilles balletter er konflikten mellem drøm og virkelighed, og flere af Bournonvilles balletter tematiserer de farlige kræfter – drifterne og instinkterne – i naturen som i tilværelsen. Bournonville skabte *Sylfiden* tidligt i sin karriere, og den adskiller sig fra hans andre balletter ved ikke at ende lykkeligt – hovedpersonen James dør i nærkontakt med det overjordisk smukke og farlige væsen sylfiden!

I en erindringsbog siger Bournonville følgende om *Sylfiden*: “*Sylfiden* har i visse henseender været for mig det samme, som hun var for James; en ond engel, hvis giftige ånde har udøvet sin indflydelse på hver plante, der spirede på min bane, og som ikke betrødte med lette fødder de blade, hun ville knuse og fordærve” – en udtalelse, der meget vel kan beskrive Bournonvilles farlige forbindelse til ballerinaen Lucile Grahn.

August Bournonville.

Handling: *Sylfiden*

Sylfiden udspiller sig i Skotland. Den unge skotte James skal giftes med sin forlovede Effy.

Da tæppet går til første akt, ser vi James sidde og blunde i sin lænestol. Et overnaturligt væsen – den skønne og lokkende Sylfide – viser sig for ham og kysser ham på panden. James drages af dette luftige væsen med de gennemsigtige vinger, men idet han prøver at få fat i hende, bliver hun forvandlet til den rene luft.

Bryllupsforberedelserne går i gang, og gæsterne kommer med gaver til James og Effy. Ind ad døren træder heksen Madge, der vil spå alle de kvindelige gæster. Idet hun spår, at Effy ikke vil blive gift med James, men derimod med rivalen Gurn, bliver James rasende og smider heksen ud.

James er nu igen alene, og endnu engang viser den skønne Sylfide sig for ham. Hun fortæller, at hun er forelsket i ham, og at hun har fulgt ham overalt. James føler sig nu splittet mellem sin troskab over for Effy og sin betagelse af den skønne og lokkende Sylfide. Da Effy kommer ind ad døren, skjuler James Sylfiden, og igen er hun pist borte.

Under bryllupsfesten viser Sylfiden sig for James i glimt, og James bliver mere og mere fraværende for de andre gæster. Til sidst bliver fristelsen så stor for James, at han forlader sin kommende brud og løber til skovs med Sylfiden.

I skoven bor Sylfiden i et overjordisk rige med sine søstre. Sylfiden danser for ham og frister ham med søde bær og perlende kildevand. James griber ud efter det skønne væsen, men gang på gang fanger han den rene luft. James spekulerer på, hvordan han kan indfange Sylfiden og binde hende til sig. I det samme møder han heksen Madge, der giver ham et rødt slør og fortæller ham, at han kan binde Sylfiden til sig for altid, hvis han vikler sløret om Sylfidens skuldre. James tror på heksen og gør, som hun har sagt. Men idet han vikler sløret om Sylfidens skuldre og fanger hende, mister hun sine vinger. Sylfiden kan ikke leve uden sine vinger – hun har mistet sin frihed og dør. Sylfidens søstre kommer og fører hendes livløse krop bort gennem luften. James står hjælpeløs tilbage – og falder livløs om på jorden.

Blyantstegning af Lucile Grahn i scenen, hvor hun taber sine vinger. Af Friedrich Young. Blyantstegning med tusch i Derra de Moroda Collection, Salzburg (midten af 1800-tallet).

John Auster Fitzgerald: *The stuff that Dreams are made of*, ca. 1858.

Drøm og virkelighed

I folkeeventyret eksisterer to verdener: en naturlig, menneskelig verden og en overnaturlig verden befolket med overnaturlige væsener som trolde, hekse, feer, elver m.fl. Disse to verdener tematiserer konflikten mellem drøm og virkelighed.

Fascinationen af det, der ligger hinsides det opfattede og synlige; det, der ikke synes at kunne forklare rationelt; det, der ligger på grænsen mellem drøm og virkelighed; det, der foregår i sjælens dybe afkroge, er lige så stærk i dag som i romantikken og i oldtiden. Dyrkelsen af det overnaturlige og overjordiske – i folkeviserne som i romantikken – kan ses som et udtryk for et ønske om at kunne begribe verden, mennesket selv – i adfærd og sind.

Sylfiden

Sylfider er i den græske mytologi kvindelige ånder, der knytter sig til luftens element. De kan karakteriseres som hvide, luftige tågeskikkelser, der kan antage forskellige former og skabe lufthuller, luftspejlinger og turbulens. Som luftens element er de flygtige og immaterielle og lader sig ikke umiddelbart indfange. Det ene øjeblik kan de materialisere sig i en tyk, ulden luft og det næste øjeblik drive kælent rundt som lette tågebanker. Når sylfider optræder som luftspejlinger, lokker de mennesket med en form for virkelighedsflugt, hvor drømmen og illusionen træder i stedet for virkeligheden og fornuften. De flygtige, tågede luftstrømme bliver til et sindets spejl, hvor drømme og fantasi får frit spil.

I dagligdags sprogbrug findes der forskellige talemåder, som knytter sig til luftens ånder, sylfiderne: Når noget er “grebet ud af den tynde luft”, kan man sige, at det er sylfiderne, der har rakt os det; når “man bygger luftkasteller”, kan man sige, at det er med sylfider som byggemateriale; og når man hyperventilerer, kan det påstås, at “man omfavner Sylfiden”. I den græske mytologi blev luften betragtet som menneskets sjæl af den grund, at når et menneske døde, holdt det op med at trække vejret. De gamle grækere mente endvidere, at luftspejlinger havde to sider: de tilbød på den ene side et smukt, eventyrligt rige og på den anden side et rædselsvækkende rige. Hvis misundelsen og vreden havde fået fat om menneskets sind, var det gudinden Ate, der viste sig for mennesket. Ate forblændede sine ofre og bragte uheld og tungsind med sig.

Sylfider er i slægt med elverpiger, havfruer og sirener, som kendes fra de gamle gude- og folkesagn. De er overnaturlige, guddommelige skabninger, der med deres skønne væsen frister og lokker det mandlige køn med til en overjordisk verden og en anden virkelighed – havfruer og sirener lokker sømænd langt ned i havet, og sylfider og elverpiger lokker mænd dybt ind i skoven (heraf udtrykket “at løbe til skovs”). Naturen er igennem tiden – navnlig i romantikken – blevet betragtet som

et sted for farlige fristelser, drifter og instinkter. Ifølge eventyret beherskes naturen af en overnaturlig verden med overnaturlige væsener – en ganske anden verden end den, mennesket tilhører. Folkeeventyret kan læses og tolkes på mange måder. Blandt andet kan man tolke eventyret som en psykologisk udviklingshistorie, hvor menneskets indre tilstande beskrives og forklares. Heltens møde med det ubevidste bliver i eventyret fremstillet som et møde med overnaturlige eller underjordiske væsener.

Bournonvilles Sylfider

Bournonville gik meget op i ballettens anseelse som kunstart og vogtede derfor over sine danserinders moral – han kæmpede for, at hans ballerinaer ikke blev opfattet som prostituerede, på samme måde som han havde oplevet det i Pariser-operaen. Bournonville forlangte derfor, at ballerinaerne på Det Kongelige Teater bar længere skorter. På trods af Bournonvilles stærke moral tog han sig dog den frihed at have et erotisk forhold til flere af ballerinaerne på teatret! Denne dobbeltmoraliske indstilling var typisk for tidens tankegang, hvor moral og personlig livsførelse ikke nødvendigvis stemte overens.

På Bournonvilles tid opfattede man ikke kvinder som værende selvstændige, frie individer, men derimod som moralske individer til tjeneste for mand, børn og huslige pligter. Teatrets kvinder var i kraft af deres faste arbejde langt mere selvstændige og økonomisk uafhængige end andre kvinder. De blev derfor anset af offentligheden som på én gang beundringsværdige og ophøjede og samtidig letlevende og mindreværdige. *Sylfiden* er et meget godt billede på tidens opfattelse af ballerinaerne. Sylfiden er både skøn, guddommelig og smuk, men hun er samtidig også farlig, dragende og erotisk udfordrende. Hun danser med yndefulde, lette tåspidstrin, men udstråler samtidig en erotisk farlighed.

Bournonvilles første Sylfide Lucile Grahn dansede førsteopførelsen på Det Kongelige teater i 1836, og hendes lethed, smidighed og udtryksfulde mimik vakte stor begejstring hos publikum. Lucile Grahn passede perfekt på det billede, Bournonville havde af Sylfiden – uskyldsren og dydig, som han havde set det ved Marie Taglionis fremførelse af Sylfiden i Paris. Det uskyldsrene blev dog senere hen – efterhånden som Lucile Grahn fik mere selvtilid og høstede større anerkendelse – komplementeret af en mere erotisk fremtoning i hendes dans. Denne udvikling brød Bournonville sig bestemt ikke om, og det førte i sidste ende til et professionelt brud mellem de to – forstærket af Bournonvilles personlige lidenskabelige følelser for hende.

Efter Lucile Grahn valgte Bournonville at præsentere en lidt mere kølig og mindre erotisk farlig danserinde ved navn Augusta Nielsen i partiet som Sylfiden. Det vigtigste for Bournonville i valget af danserinder til hans balletter var, at de skulle udtrykke skønhed, ærbarhed og ynde, på samme måde som det kom til udtryk i tidens kunst og kultur – i Oehlenschlägers digtning og i Thorvaldsens skulpturer. Dette bevirkede dog, at Bournonvilles danserinder til tider kom til at udtrykke kulde og mangle erotisk udstråling. Det, der for Bournonville var den største trussel mod dansens ro og harmoni, var lidenskab – lidenskab, som bemærkelsesværdigt nok er et centralt tema i *Sylfiden*.

Lucile Grahn dansede til førsteopførelsen af *Sylfiden* i 1836. Maleri af Lucile Grahn i rollen som Sylfiden. Af Edvard Lehmann. Teatermuseet.

Elevspørgsmål: *Sylfiden*

- Hvad er drøm, og hvad er virkelighed i *Sylfiden*?
- Hvilken rolle spiller Sylfiden for James og de valg, han træffer?
- Giv en tolkning på slutningen. Hvorfor mister Sylfiden sine vinger?
- Når James “løber til skovs” med Sylfiden, får det ikke kun konsekvenser for hans eget liv og skæbne, men også for hans omverden. Har James valgt rigtigt?
- James forfølger sine drømme og den store kærlighed – den skønne Sylfide. Er det ene sekund, hvor han holder Sylfiden i sine arme og er lykkelig, det hele værd?
- Diskutér, hvad det vil sige at gå efter sine drømme, og hvilken pris det at stræbe efter det uopnåelige kan have på godt og ondt.
- Diskutér, om de temaer, som fremstilles i *Sylfiden*, også har relevans i dag.
- Vi mennesker træffer dagligt valg og beslutninger for vores tilværelse – store som små – og alle har de en betydning for vores omverden. Har du på det seneste foretaget et valg, som har haft betydning for dine omgivelser? Diskutér betydningen af og nødvendigheden i at træffe et valg.

Fornyelse: *Enetime*

Enetime er et hovedværk inden for ny dansk ballet. Flemming Flindts psykologiske gyserballet fra 1964 – om en psykotisk danselærer, hvis seksuelle lidenskab for de unge kvindelige elever kammer fatalt over – er skrevet over dramaet *La Leçon* af Eugène Ionesco.

I Det Kongelige Teaters opsætning er de ydre rammer for den stærke fortælling en kælderdekoration, der fører os direkte ned i sindets underverden. Vi følger med eleven ned i kælderen til dansetime og med danselæreren videre på en rejse ind i sindets dybe afkroge – til et sted, hvor der ikke længere kendes forskel på virkelighed og vanvid. Dramaet, manien og det klassiske magtspil mellem lærer og elev er omdrejningspunktet for den tragiske handling. I oversættelsen fra drama til moderne ballet er stykkets stue forvandlet til en dansesal, den kundskabshungrende elev omskrevet til en ydmyg ballerinaspire, matematik- og sproglæreren er her balletlærer, og husholdersken en balletpianistinde. Hertil kommer, at stykkets sprog naturligvis er omsat til ballettrin.

Flemming Flindt

Koreografen Flemming Flindt (f. 1936) foregreb med *Enetime* en såkaldt "world theatre"-bølge; en bølge, hvor forskellige genrer – her balletten – spiller sammen med og lader sig inspirere af andre genrer.

Flemming Flindt ønskede i 1950'erne at gøre balletgenren mere nutidig og attraktiv for et nyt og yngre publikum ved at bruge et mere moderne udtryk og sprog i dansen. De lette, sylfideagtige tåspidstrin, som var kendetegnet for Bournonvilles balletter, blev derfor skiftet ud med en mere realistisk og stiliseret dans, hvor danserne nærmest ligner marionetdukker i deres måde at danse og agere på.

Musik

Flemming Flindt skrev i 1963 oprindeligt balletten til dansk tv, hvilket musikken bærer præg af med sit psykologiske, realistiske og foruroligende lydunivers. Musikken er skrevet af film- og teaterkomponisten Georges Deleure, og netop de filmiske effekter i partituret gør, at balletten virker realistisk. Filmiske effekter er blandt andet brug af lydeffekter i form af reallyde – f.eks. hører man en dørklokke, når eleven står udenfor og vil ind til ballettimen; eller når man i musikken kan høre, at der snart kommer til at ske noget uhyggeligt – musikken bliver mere og mere intens og dramatisk og bygger op mod en chokeffekt i det visuelle udtryk. En meget stærk dramatisk effekt i musikken er det spinkle klaverspil, der er med til at skabe et nervøst stemningsbillede, og som minder os om, at vi er vidner til en ballettime og altså ikke en voldscene. Kontrasten mellem hverdagsituationen i klasseværelset – lærer/elevforholdet – og den underliggende dæmoniske magt- og voldsudøvelse understreges i kraft af klaverspillet i musikken.

Handling: *Enetime*

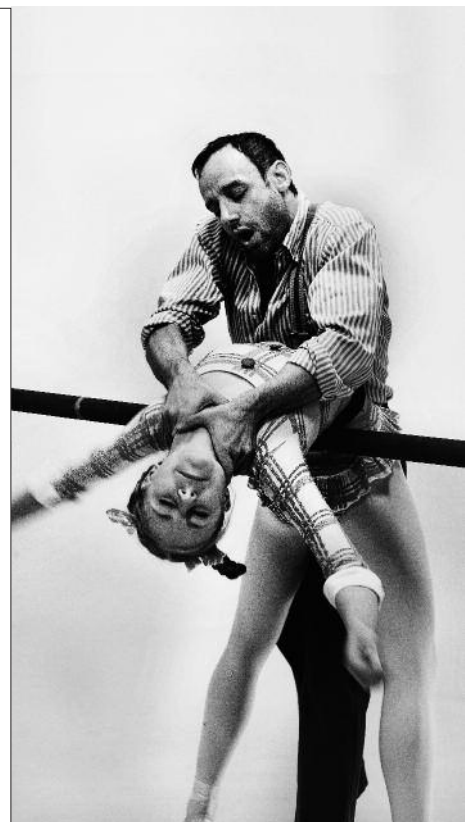
Enetime udspiller sig i en ballettime i danselærerens private dansesal i kælderens.

Pianistinden gør dansesalen klar til at modtage den første elev, der utålmodigt tripper udenfor for at komme til time. Pianistinden lukker eleven ned i kælderens, og eleven vises til rette og gøres klar til undervisningen. Danselæreren kommer ind i salen, og timen går i gang.

Til at starte med går timen udmærket – eleven er modtagelig og meget ivrig for at lære. De begynder derfor med øvelser på tå, hvilket pianistinden imidlertid forgæves forsøger at forhindre. Efter et stykke tid får eleven ondt i tærerne, men læreren ænser ikke elevens smerter og fortsætter ufortrødent.

Danseundervisningen bliver mere og mere intens og krævende, mens læreren bliver mere og mere opstemt og ophedet. På trods af at eleven tydeligvis er både skræmt og udmattet af dansens anstrengelser, fortsætter læreren sin hypnotiske og hysteriske dans i en tranceagtig og ukontrolleret adfærd. Til sidst når danseundervisningen og læreren sit højdepunkt – læreren taber besindelsen og kvæler eleven.

Da danselæreren vågner af sin trancelignende tilstand, angriber han i desperation nu også pianistinden, der dog uden besvær kaster ham fra sig. Læreren ændrer i det samme adfærd og søger ydmygt og underlegent tilgivelse af pianistinden. Sammen bærer de liget af eleven ud af dansesalen. Pianistinden går på ny i gang med at forberede salen til den næste elev, der står udenfor og tripper for at komme ind til sin ballettime. Næste time kan begynde!

Absurd teater

Enetime er skrevet inden for den dramatiske genre, der kaldes for absurd teater. At læreren ender med at kvæle sin ballelev, fordi hun til sidst ikke kan følge med på tåspidserne, er i sig selv en grotesk og absurd slutning. Absurditeten i selve handlingen, som indebærer en vis ironi og humor, er netop det, der kendetegner det absurde teater. Dramatikeren bag *Enetime* – Eugène Ionesco – er én af hovedskikkelserne i denne genre, som er karakteriseret ved, at figurerne, handlingen og dialogen er meningsløse og uden sammenhæng. Begrebet “absurd” kan forstås som “ikke at høre og forstå” eller som “fravær af logik, mening og forståelse”. Der behøver ikke at være nogen styrende logik eller sammenhæng i handlingen (plottet), idet det ikke er meningen, at vi skal belæres om noget eller kunne opfatte en

dybere mening med det, der fremstilles på scenen. Det er heller ikke meningen, at publikum skal leve sig ind i og føle med personerne i dramaet – personerne skifter ofte karakter fra den ene yderlighed til den anden, hvormed det er svært at identificere sig med dem. Det helt essentielle for det absurde drama er fortælleteknikken, der bryder med en normal måde at fortælle en historie og vise sammenhæng på – fortællingen bryder med det, læseren eller publikum forventer at læse eller opleve, hvilket bevirker, at dramaerne kommer til at fremstå komiske/skræmmende i en grotesk forstand.

Absurd teater kan ses som et brud med alt det, man forstår ved begrebet “traditionelt teater” – et forsøg på at finde et nyt udtryks- og formsprog. Derfor ser man også i absurde teater eksempler på dramaer med en

hel eller delvis udeladelse af tale – evt. i form af mimen – eller hvor det talte fremstår både usammenhængende og uforståeligt. For absurdisterne er selve ordet – det talte – ikke vigtigt, men derimod det scenisk fremstillede i form af gestik, bevægelse, lys og former – elementer, som alle er udtalt i ballettens scenekunst, og som har inspireret det absurde teaters dramatikere. En anden og meget væsentlig inspirationskilde er den strømning, man kalder for eksistentialisme. Eksistentialisterne opfattede verden som absurd og meningsløs uden grundlæggende sandheder og værdier – de følte sig fremmedgjorte for verden. Dette verdenssyn videreførte absurdisterne i deres dramatik med en skildring af en moderne, meningsløs verden – en verden fyldt med bureaukrati, fremmedgørelse og uforståelige regler og normer. Det absurde teaters dramafilosofi kan siges i én læresætning: “Der findes lige så meget mening i absurd teater som i en meningsløs tilværelse!!”

Lærer/elevforhold

Enetime handler om det spil, der dagligt finder sted i klasseværelset – det klassiske magtspil mellem lærer og elev. Forholdet mellem lærer og elev kan betragtes som et spil, i og med at det kræver, at begge parter påtager sig forskellige roller – læreren spiller rollen som den autoritære og myndige person, der kan styre og magtpålægge sin elev, mens eleven er den autoritetstro og

ydmyge person, der lader sig styre og magtpålægge af læreren. Spillet kræver, at der er én, der dominerer, og én, der lader sig dominere, men begge parter skal dog være indstillet på dette “rollespil”, for at det kan fungere. Som i ethvert andet spil er der nogle spilleregler, der skal overholdes. Disse spilleregler er samfundets uskrevne moralske og etiske regler og normer.

Lærer/elevforholdet afspejler den klassiske kommunikationsmodel: afsender – modtager; at der er én, der afsender et budskab, og én, der modtager det. Som i alle former for kommunikation mellem mennesker kræves der en vis form for respekt og tillid parterne imellem, for at kommunikationen skal lykkes i positiv forstand, og således at magtbalancen imellem de to parter er jævnbyrdig. I et lærer/elevforhold skal eleven respektere og stole på lærerens viden og dømmekraft, på samme måde som læreren skal respektere eleven og dennes grænser.

Misbruger læreren elevens tillid, og overskrider han disse usynlige grænser, bryder kommunikationen mellem lærer og elev sammen, og der kommer ubalance i magtforholdet.

I *Enetime* overholder læreren ikke disse spilleregler. Han overskrider de grænser, samfundet har optrukket for et lærer/elevforhold. Han misbruger sin balletelevs tillid, slår fornuften fra og lader sine følelser og drifter råde.

Elevspørgsmål: Enetime

- Hvordan udvikler magtbalancen sig mellem balletlæreren og eleven i løbet af dansetimen? Hvornår overtræder læreren elevens grænser? Overtræder eleven også lærerens grænser?
- Beskriv forholdet mellem balletlæreren og pianistinden. Hvordan udvikler magtbalancen sig imellem de to i løbet af dansetimen?
- Tegn den dramatiske udviklingskurve for balletten.
- Beskriv, hvordan dansen udvikler sig i løbet af dansetimen.
- Beskriv elevens sindstilstand og udvikling i løbet af dansetimen. Hvilke virkemidler anvendes i musikken til at karakterisere eleven? Hvordan lyder musikken, når eleven er nervøs og angst? – og hvordan hører vi i musikken, at nervøsiteten og angsten tager til?
- Beskriv lærerens sindstilstand og udvikling i løbet af dansetimen. Hvilke virkemidler anvendes i musikken til at karakterisere læreren? Hvordan lyder musikken, når læreren bliver opstemt og manisk? – og hvordan hører vi i musikken, at opstemtheden og manien tager til?
- Hvordan er de uskrevne regler for lærer/elevforholdet i jeres klasseværelse? Hvor går grænsen for, hvad læreren kan tillade sig? – og hvad eleverne kan tillade sig?
- Er der andre forhold i samfundet, hvor der på samme måde er uskrevne regler for, hvordan man skal kommunikere?

Enetime og Sylfiden

Selv om *Enetime* og *Sylfiden* er skrevet med mange års mellemrum og umiddelbart er meget forskellige i form og udtryk, har de flere temaer til fælles. Både James og danselæreren er i deres følelsers og drifters vold, og de træder begge ud af rammerne for det, vi ville kalde for en normal borgerlig tilværelse. De bryder med de regler og normer, som samfundet har opstillet for, hvordan vi agerer i verden, og de lader følelserne og drifterne – frem for fornuften – styre deres adfærd og de valg, de foretager.

Realisme og eskapisme

– virkelighedsskildring og virkelighedsflugt

Sylfiden er et godt eksempel på en ballet fra den romantiske periode. I romantikken dyrkede man følelser og lidenskab frem for fornuft og intellekt. Ligeledes dyrkede man det smukke og skønne – en skønhed, som man tit fandt i naturen. I *Sylfiden* ses dette f.eks. ved det pittoreske Skotland og de svævende, hvide sylfider i skoven. Kunsten i romantikken bød på mange måder på en form for virkelighedsflugt fra en grå og trist dagligdag, der ellers var præget af politiske skuffelser, depression og spleen (livslede). Kun i idéer-

ne og fantasien var verden smuk og lys. James-skikkelsen i *Sylfiden* kan ses som et billede på den romantiske periodes spleen og uro – længslen efter en anden verden, virkelighedsflugt og frygten for en indelukket borgerlig tilværelse. Balletten var skrevet som en advarsel for dem, der søgte uden for borgerskabets kreds, men kom samtidig til at opfordre til at stræbe mod noget bedre og renere – symboliseret ved Sylfidens skikkelse.

Den romantiske periodes balletter handlede ikke kun om eskapisme – virkelighedsflugt – men også om realisme – virkelighedsskilddring. Kontrasten mellem den skønne og guddommelige hinsides verden og den grå og kolde virkelighedens verden er på én gang skildret i Sylfidens skikkelse – Sylfiden er smuk og ren, men samtidig også dæmonisk, erotisk farlig og fristende. At Sylfiden dog kun eksisterer i fantasien og i utopien ses i det, at James forgæves forsøger at indfange hende – og gang på gang forvandles hun til den rene luft.

Enetime byder ikke på nogen form for overnaturlige væsener. Den er i modsætning til *Sylfiden* meget realistisk i stil og udtryk. Dog er det realisme i en supprimeret eller overstyret form – historien fremstår realistisk og virkelighedstro i en sådan grad, at scenariet i sidste ende forvandles til det rene vanvid. I den genkendelige virkelighed konfronteres vi med os selv og tilværelsens meningsløshed – en virkelighed, som efterhånden bliver mere og mere uvirkelig for til sidst at fremstå som en drøm eller måske snarere som et mareridt. På samme måde som det er tilfældet med *Sylfiden*, foregår *Enetime* derfor i grænselandet mellem to verdener – mellem drøm og virkelighed – men hvor *Sylfiden* tilbyder en virkelighedsflugt i kraft af illusionen, skal det eskapistiske element i *Enetime* findes på et super-realistisk plan.

Med en genkendelig hverdagssituation – ballettimen – som udgangspunkt følger vi med eleven ned i kælderens til dansetime og med danselæreren videre på en rejse ind i en anden virkelighed; ind i sindets dybe afkroge – til et sted, hvor vi ikke længere kan skelne virkelighed fra drøm, og hvor vi ikke længere kender grænsen mellem virkelighed og vanvid.

Oplæg til diskussion/efterbehandling

- Hvilken ballet gjorde størst indtryk på dig? Beskriv hvorfor.
- Sammenlign de to balletters dansestil. Hvilken balletstil synes du bedst om? Beskriv hvorfor.
- Hvordan synes du, musikken passede til dansen i henholdsvis *Sylfiden* og *Enetime*?
- Diskutér, på hvilken måde de to balletter kan sammenlignes i tema og indhold, og på hvilken måde de to balletter adskiller sig fra hinanden.

Kilder/læs mere:

Aschengreen, Erik: *Der går dans*

Det Kongelige Teater: *Bournonvilleana*

Det Kongelige Teater/Skoletjenesten: *Bournonvilles balletter – Close-up*

Ionesco, Eugène: *La Leçon*

Schmidt, Palle: *Flemming Flindt – trin for trin*

Starup, Mikkel: *Væsner*

www.dr.dk/undervisning/kortfilm

Det Kongelige Teater

© Det Kongelige Teater og
Skoletjenesten 2011

Tekst i dette hæfte:
Skoletjenesten

Foto: Martin Mydtskov Rønne
(Sylfiden) og Casper Balslev
(Enetime)

Layout: Marianne Bisballe og
Kristin Wiborg/Skoletjenesten

DKTundervisning

- Hvordan lyder en tenor?
- Hvad koster Det Kongelige Teater?
- Hvilket skuespil har været spillet flest gange?
- Hvad laver en balletdanser inden en forestilling?

Få svar på disse og mange andre spørgsmål på DKTundervisning.

Et 360 graders site til brug i undervisningen.

Du finder DKTundervisning på www.kglteater.dk/skoler eller

www.skoletjenesten.dk/sider/Undervisningsmateriale

Det Kongelige Teater **Skoletjenesten**

Skuespil
Opera
Ballet
Bag tæppet
Om Det Kongelige Teater
Pædagogiske tilbud
Info
**Studie-
materiale**
**Opgaver
og spil**

Velkommen til DKT undervisning.

DKT undervisning er et web-site, som henvender sig til børn og unge, der vil vide mere om Det Kongelige Teater. Her kan du finde viden om Det Kongelige Teater, se videoklip, lave opgaver og meget mere. Du kan også læse om alle de tilbud, der findes for skoleklasser på Det Kongelige Teater.

DKT undervisning er lavet i et samarbejde mellem Skoletjenesten og Det Kongelige Teater.

Ved hjælp af cirklen til venstre kan du navigere rundt i DKT undervisning.

Klik på et af punkterne for at komme i gang.